

J. Szabó Erzsébet

Tisztelt Szerkesztőség, kedves Olvasótársak!

Az idei magyar nyelv és irodalom írásbeli érettségi is bőven adott vitatémát a szakmai munkaközösségeknek és a laikusoknak egyaránt. A középszintű magyar nyelvi és irodalmi érettségi írásbeli része hagyományosan egy szövegértési feladatsor és egy szövegalkotási feladat, ez utóbbit három lehetséges téma közül (érvelés, műértelmezés, összehasonlító elemzés) választhatják a diákok.

A szövegértési feladatlapban egy szöveg alapján kell a diákoknak különböző feladatokat megoldaniuk. Ebben az esztendőben a feladatsor összeállítói egy interjút választottak kiinduló szövegnek. Az interjú szövege szerint az interjúalany, Nádasdy Ádám a szókincset nem tekinti a nyelv részének: „...a szókincs nem tartozik a nyelvhez. A szókincs külsődleges. A nyelvben az olyan, mint egy fán a leveleknek a száma. Megnövekedhet a fa koronája, és több levele lehet, de botanikailag ez teljesen érdektelen, attól még az ugyanaz a juharfa vagy tölgyfa marad.”

A gimnáziumban és az egyetemen azt tanultam, hogy a nyelv jelrendszer, amelynek több összetevője van: többek között a fonémák, a szókincs, a toldalékmorfémák, vagyis az elemképzlet, valamint a nyelvtani szabályrendszer. Ezt tanítják az egyetemen nemcsak a magyar szakon, hanem az általános nyelvészeti és az idegen nyelvi filológiák túlnyomó többségén is. Ettől persze a sztenderdnek tekintett, „ex katedra” hirdetett tanaink fölött is eljáráhat az idő, de az új felvetéseket el kellene fogadtatni a szakmai közvéleménnyel, mielőtt a középiskola világába bevezetjük őket. Ha más példával világítjuk meg a Nádasdy Ádám által elmondottakat – a szövegben közölt gondolatmenetét követve –, azt is mondhatnánk, hogy egy háznak nem része a téglá, csak a malter, amellyel az építőköveket összeragasztották. Vagy egy természettudományi párhuzamot vonva: a fizikát és a kémiát nem érdekli az anyag maga, csak azok az eljárások, amelyekkel az anyag megismerhető, természete leírható. Hogy botanikailag érdektelen-e, hogy egy fának milyen a levele, arról pedig érdemes lenne megkérdezni a botanikusokat.

Egy másik észrevételem a szöveg stílusához kapcsolódik. A riporter azt kérdezte, hogy megértenénk-e az ötszáz vagy nyolcszáz évvel ezelőtt élt emberek nyelvét. A válasz a következő: „Vagy igen, vagy nem. Az ötszáz-nyolcszáz, az még belül esik azon, ami elképzelhető, hogy kommunikálható. Az ötszáz év végül is lassan... hát, nagyjából Balassi korát jelentené, azt – legalábbis, ha *irományaikat* olvassuk, úgy tűnik – azért értenénk.” Az *iromány* szó többnyire pejoratív értelmű, a köznyelvet használók többsége számára ma lekicsinylő tartalmat hordoz. Márpedig Balassi világirodalmi rangú költőnk. Véleményem szerint megfelelőbb szót is lehetett volna találni a költő munkásságának említésekor, hiszen a közlés nem familiáris közegben, hanem a nagy nyilvánosság előtt hangzott el. Hogy a kimondott és leírt szónak milyen hatalma van, abból is látható, hogy néhány tanítványom érettségi verselemzési dolgozatában meg is jelent az *iromány* szó a megfelelőbb *írásmű*, *alkotás* stb. helyett.

A következő megjegyzésem a javítókulcshoz kapcsolódik. A szövegértési feladatlap pontozása nagyon nehéz, főleg akkor, ha egy kérdésre többféle helyes válasz is adható, és ezeket a lehetséges jó válaszokat nem tartalmazza a javítókulcs. Idén is volt olyan feladat, amelyben a feladatokra adott válaszokat nem lehetett egyértelműen javítani. Talán nem véletlen, hogy ez ügyben – a híradók tudósítása szerint – egy pedagógiai szakértő az oktatási ombudsmanhoz fordult.

Tudom, hogy az én véleményem országos ügyekben nem sokat számít. De mégis javasolnám, hogy a jövőben az érettségi vizsga anyagának összeállításával megbízott tanárok jobban figyeljenek arra, hogy a kiválasztott írás mind műfajában, mind szakmailag és stílusában is megállja a helyét, és mintául szolgáljon az ifjúságnak.

A jövőben azt is el tudnám képzelni – és ezzel a gondolatommal lehet, hogy vihart kavarak –, hogy a szövegértési és a kreatív feladatok mellett olyan feladatok is szerepeljenek a magyar írásbeli érettségiben, amelyek a szövegértési és szövegalkotási kompetencia alapjául szolgáló anyanyelvi tudást is számon kérik.

Budapest, 2008. június 30.

J. Szabó Erzsébet
középiskolai tanár

J. Szabó, Erzsébet: Dear editorial board, dear fellow readers!

Az írás szerzőjéről

J. Szabó Erzsébet

Dózsa György Gimnázium, Budapest, Magyarország